

ეკონომიკური ზრდის პოტენციალი და შემაღლენი საქართველოში

ეკატერინე გიგოლაშვილი,
სტუდენტო-დოქტორანტი

რეზიუმე

მსოფლიო ეკონომიკა ყოველწლიურად იზრდება, მაგრამ შექმნილი მატერიალური და სულიერი დოვლათი, სარგებელი, საზოგადოების ყველა წევრამდე ვერ მიდის. ამიტომ, მნიშვნელოვანია, რომ ეკონომიკური ზრდა ინკლუზიური გავხადოთ. ეკონომიკური ზრდა ინკლუზიურია, როდესაც მასთან ახლავს სიღარიბის შემცირება.

ინკლუზიური ზრდა ნიშნავს იმას, რომ ყველას ჰქონდეს შესაძლებლობა მისგან მიიღოს სარგებელი. ინკლუზიური ზრდის მიღწევა შესაძლებელია მოსახლეობის მაქსიმალურ ჩართულობით ეკონომიკურ პროცესებში, უმუშევრობის შემცირებით, მეტი შემოსავლების და შესაძლებლობების მიღებით. ინკლუზიურობის გარეშე ეკონომიკური ზრდა შეუძლებელია.

ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანია გამოიკვეთოს პრიორიტეტული მიმართულებები, საწარმოთა (კომპანიების) დაბალანსებული, ოპტიმალური ეკონომიკური ზრდის ხელისშემშლელი ფაქტორები, გამონეგებები და მათი ოპტიმალური გადაჭრის გზები. მათი დაძლევა ხელს შეუწყობს საქართველოს ეკონომიკის გაძლიერებას, მისი მენარმე სუბიექტების - კომპანიების (საწარმოების) შემოსავლების პერმანენტულ ზრდას.

მსოფლიო მეურნეობრივ პროცესებში საქართველოს აქტიური მონაწილეობის პოტენციალის გამოყენებას მყარ საფუძველს უქმნის ეკონომიკისა და ბიზნესის გაძლიერების მყარი ტრადიციები, მონინავე კულტურა, განათლებასა და ინოვაციურ განვითარებაზე, მუდამ მსოფლიო ცივილიზაციის პროგრესულ ღირებულებებზე ორიენტირება.

საკვანძო სიტყვები: უსაფრთხოება და მგრადი განვითარება, ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდა, კონკურენტული გარემო, სამოქალაქო საზოგადოება.

RESUME

The World Economy is growing every year, but at the same time the created material and spiritual benefits cannot reach all members of society. Therefore, it is important to make economic growth inclusive. Economic growth is inclusive when it is accompanied by reduction of poverty. Inclusive growth means that everyone has the opportunity to benefit from it. Inclusive growth can be achieved by both maximizing population involvement in economic processes and reducing unemployment, generating more income and opportunities.

Economic growth is impossible without inclusivity. For this reason the country must define priority areas, the factors impeding the optimal economic growth, the challenges and ways solving them optimally. If we overcome them it can strengthen Georgian economy as well as increase revenue of entrepreneurial entities – including companies (enterprises).

In World Agricultural Processes, potential of Georgia for active participation is supported by strong traditions of economics and business, advanced culture, innovations in education and development focused on the progressive values of world civilization.

Keywords: Security and Sustainable Development, Inclusive Economic Growth, Competitive Environment, Civil Society.

შესავალი

თანამედროვე მსოფლიოს ახასიათებს გლობალიზაციის განვითარების ტენდენცია. მისი გამომწვევი წყაროებია: მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესი; მსოფლიო ვაჭრობის ლიბერალიზაცია; ტრანსნაციონალიზაცია; საბაზრო ურთიერთობებზე გადასვლა; კულტურული ტრადიციების გაერთიანება.

გლობალიზაციის პროცესები წინააღმდეგობრივი ბუნებისაა, რაც მრავალ პრობლემას წარმოშობს. გლობალიზებული მსოფლიო ხასიათდება პოზიტიური და ნეგატიური ტენდენციებით. გლობალიზაციას შეუძლია ქვეყანას მოუტანოს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი შედეგები.

გლობალიზაციის პროცესები ადეკვატურ გავლენას ახდენენ საქართველოს ეკონომიკის განვითარებაზე. თანამედროვე გლობალიზაცია ქვეყანას ახლი გამოწვევების წინაშე აყენებს. უმთავრესი ისაა, რომ უზრუნველყოფილი იქნას უსაფრთხოება და მგრადი განვითარება. მდგრადი განვითარება ნიშნავს, თანამედროვე მოთხოვნილებების ისე დაკმაყოფილებას, რომ საფრთხე არ შეექმნას მომავალი თაობების მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას. მდგრადი განვითარება დამყარებულია დემოკრატიული საზოგადოების ისეთ ეკონომიკაზე, რომელშიც შერწყმულია ეკოლოგიური უსაფრთხოებისა და სოციალური სამართლიანობის პრინციპი.

მდგრადი განვითარების მიღწევა ქვეყნის წარმატებისა და წინსვლის მნიშვნელოვანი გამოწვევაა. მნიშვნელოვანია ეკონომიკური ზრდის ტემპის ამაღლება, რაც უზრუნველყოფს ინკლუზიურ განვითარებას, სიღარიბის დაძლევას, თითოეული ოჯახის შემოსავლების ზრდას. საქართველოში ეკონომიკური ზრდის თანამედროვე თავისებურებები გა-

მოკვლეულია უ. სამადაშვილის, მ. თოქმაზიშვილის, რ. ასათიანის, ვლ. პაპავას, გ. ერქომეიშვილის, დ. იაკობიძის, გ. ცაავას, ა. სიჭინავას, დ. კვარაცხელიას, გ. ქეშელაშვილის, ნ. ჭითანავას, მ. ჯიქიას და სხვათა შრომებში.

ძირითადი ტექსტი

საქართველოს ეკონომიკური ზრდის თავისებურებების შესწავლა ეკონომიკური საქმიანობის სახეების მიხედვით მოითხოვს, უპირველეს ყოვლისა პრობლემის განხილვას მთლიანობაში. ამ სახის კვლევისთვის მნიშვნელოვანია ქვეყნის ძირითადი მაკროეკონომიკური და სოციალური შედეგების ანალიზი. ცხრილი ასახავს სწორედ საქართველოს მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებს.

ეკონომიკის ზრდასა და განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი ეკუთვნის სახელმწიფოს. მთავრობას შეუძლია კონკურენტული გარემოს შექმნა, ძირითადი ინფრასტრუქტურის განვითარება, განათლებაზე ზრუნვა, ბიზნესის კეთების გაადვილება, დაბალი, გონოვრული გადასახადების შემოღება, ბიზნესსესხების გაიაფება, საპროცენტო განაკვეთის შემცირება. მნიშვნელოვანია, რომ ბიზნესის დამწყებნი ახლოს გაეცნონ ევროკავშირთან გაფორმებული ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი

ვაჭრობის შესახებ შეთანხმების DCFTA-ის მოთხოვნებს. ამით შესაძლებელი გახდება დავინახოთ, როგორ შესაძლებლობებს იძლევა აღნიშნული შეთანხმება, როგორია მოთხოვნები საქონლის და მისი ხარისხის თვალსაზრისით ევროკავშირის ბაზარზე. ქართული პროდუქცია აქ ხშირად არ არის კონკურენტუნარიანი როგორც ფასით, ასევე ხარისხით. მნიშვნელოვანია გავეცნოთ, როგორ თანამშრომლობენ ბიზნესები ევროკავშირში. ეს საშუალებას მისცემს მენარმეებს, დაძლიონ დაბალპროდუქტიულობა, ცოდნასა და ტექნოლოგიებზე დაბალი წვდომა. ასევე მნიშვნელოვანია მენარმეებმა გაცნობიერონ, რომ აუცილებელია პროდუქციის ხარისხის გაზრდა, ევროკავშირის და სხვა ბაზრებზე პროდუქციის შესახებ სათანადო ინფორმაციის გავრცელება.

მნიშვნელოვანია, საქართველოში მენარმეები შეეჩვიონ თანამშრომლობას და გაერთიანებების შექმნას. ამის მიღწევის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გზა არის კოოპერატივების შექმნა. მნიშვნელოვანია ეკონომიკური ზრდის დაჩქარება. ეკონომიკური ზრდის დაჩქარება შეუძლებელია სიღარიბის დაძლევის, დასაქმების გაუმჯობესების, შრომის ბაზრის განვითარების გარეშე. ამ მიზნით მნიშვნელოვანია მსოფლიო თანამეგობრობის ქვეყნების

ცხრილი

საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლები

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
მოსახლეობა წლის ბოლოს (ათასი კაცი)	3,718	3,717	3,722	3,729	3,726	3,730	3,723
უმუშევრობის დონე	17.2%	16.9%	14.6%	14.1%	14.0%	13.9%	12.7%
წლიური ინფლაცია (დეკემბერი/დეკემბერთან)	-1.4%	2.4%	2.0%	4.9%	1.8%	6.7%	1.5%
მშპ, მლრდ ლარი	26.2	26.8	29.2	31.8	34.0	37.8	41.1
მშპ, მლრდ აშშ დოლარი	15.8	16.1	16.5	14.0	14.4	15.1	16.2
მშპ რეალური ზრდა	6.4%	3.4%	4.6%	2.9%	2.8%	4.8%	4.7%
მშპ ერთ სულზე, აშშ დოლარი	4,250	4,341	4,438	3,755	3,857	4,047	4,346
მშპ ერთ სულზე, მსყიდველობითი უნარის პარიტეტით, PPP (მიმდინარე საერთაშორისო \$)	8,008	8,544	9,239	9,630	10,065	10,742	11,600
დანაზოგის დონე (ეროვნული დანაზოგი/მთლიან ეროვნულ განკარგვად შემოსავალთან)	16.0%	17.7%	18.6%	18.3%	19.3%	22.8%	24.6%
მიმდინარე ანგარიში/მშპ	-11.9%	-5.9%	-10.8%	-12.6%	-13.1%	-8.8%	-7.7%
საგარეო სავაჭრო გახსნილობა (საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი+საქონლისა და მომსახურების იმპორტი)/მშპ	95.7%	101.8%	103.3%	105.5%	102.0%	112.0%	121.3%
პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები/მშპ	6.5%	6.3%	11.0%	11.9%	10.9%	12.6%	7.6%

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დახმარება, რომლებმაც წარმატების მიღწევის თავიანთი ორიგინალური მოდელები დაამუშავეს. მაგრამ მათი გამოცდილების ზუსტი ასლების სახით გადმოტანა, ძირითადად მათ მიერ შემუშავებულ დასაქმების პროექტებზე ორიენტირება, მთლად სასურველი შედეგის მომტანი ვერ არის. ასეთი გამოცდილების გაზიარება მხოლოდ მოკლევადიან პერიოდში შეიძლება იყოს ეფექტიანი. ბევრი პრობლემა, რომელიც ხშირად მოწადოებულ წრედ გვეჩვენება, შეიძლება მარტივად მოგვარდეს. ამის მიღწევას შევძლებთ, თუ გვეცოდინება ჩვენი შესაძლებლობები, ბუნებრივი ცივილიზაციური, ინსტიტუციონალური, მინერალური, ადამიანური რესურსები, შრომითი მიგრაციის საკითხები, ადგილობრივი თავისებურებები. ამ გზით შეიძლება ეფექტიანად გამოვიყენოთ სხვათა გამოცდილება. სწრაფი რეფორმების გზით შესაძლებელი გახდება ქვეყნის ინდუსტრიული განვითარების ტემპების დაჩქარება.

მნიშვნელოვანია, რომ ქვეყანაში უფრო მეტი ყურადღება მივაქციოთ არა რეგულაციებს, არამედ სიღარიბის დაძლევის და ახალი სამუშაო ადგილების გაჩენას. რეგულაციები მხოლოდ ჩვენი თავისებურებებიდან უნდა გამოვიყენოთ. არცერთი რეგულაცია არ ინვესტს ეკონომიკურ ზრდას, მისი ასლის სახით სხვა ქვეყნიდან გადმოტანა კი მიუღებელია. ეკონომიკური ზრდა თავისუფალი გარემოს დამკვიდრებაზე გადის. ესაა გზა, რომელიც უზრუნველყოფს ადამიანის უფლებების დაცვას, პირადი ქონების, კერძო საკუთრების, უსაფრთხო პირობების დაცვას.

დიდი პრობლემაა ქვეყანაში სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირების საკითხი. საშუალო შემოსავლების მქონე მოქალაქეთა რაოდენობა ძალიან მცირეა. მაგალითად, შემოსავლების სამსახურის ცნობის მიხედვით, გვაქვს ასეთი მონაცემები. 2017 წელს, 40.000 ლარზე მეტი და 100.000 ლარზე ნაკლები შემოსავალი 35.418 პირს ჰქონდა საქართველოში. 2018 წელს, 40.000-დან 100.000 ლარამდე შემოსავალი, იანვარ-ნოემბრის მონაცემებით ჰქონდა 32.787 ფიზიკურ პირს, ოჯახს, ხოლო 100.000-ზე მეტი - 9.923-ს.

ეფექტიანი დასაქმების მნიშვნელოვანი გზა არის ინდუსტრიულ რელსებზე გადასვლა. ამის მიღწევა შესაძლებელია ქვეყნის სასარგებლო წიაღისეულის, ენერგეტიკული, ჰიდრო, ქარის ენერგიის და სხვა რესურსების ათვისებით. ამის საშუალებას იძლევა საქართველოს ეკონომიკურ პოტენციალი, მისი მოსახლეობა და შრომითი რესურსები, მეცნიერულ-ტექნოლოგიური პოტენციალი, მიწის ფონდი, კლიმატი და ჰავა, ენერგეტიკული რესურსები, ხელსაყრელი გეოგრაფიული და გეოეკონომიკური მდებარეობა.

დიდია შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში მზარდი მონაწილეობის პერსპექტივები. აღნიშნულის მისაღწევად კი, საჭიროა მრეწველობის, ინფრასტრუქტურის, ტრანსპორტის, აგრარული

სექტორის, მომსახურების სფეროს, ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობების რეალიზება.

მსოფლიო მეურნეობრივ პროცესებში საქართველოს აქტიური მონაწილეობის პოტენციალის გამოყენებას მყარ საფუძველს უქმნის ეკონომიკისა და ბიზნესის გაძლიერების მყარი ტრადიციები, მონიწვე კულტურა, ისტორიულად, მუდამ მსოფლიო ცივილიზაციის პროგრესულ ღირებულებებზე ორიენტირება.

საქართველოს ბუნებრივ რესურსებს შეადგენს მინერალური, ბიოლოგიური, მიწის და წყლის, მსოფლიო ოკეანის და რეკრეაციული რესურსები. სასარგებლო წიაღისეულს შეადგენს ნახშირი, სხვადასხვა სახის მადნეული, ნავთობი, მინერალური წყლები, ბუნებრივი სანავი და ინერტული აირები.

მსოფლიო წყლის რესურსების საერთო მოცულობა (ერთდროული მარაგი) დაახლოებით 1390 მლნ.კუბ.კმ-ს შეადგენს აქედან 1340 მლნ კუბ.კმ - მსოფლიო ოკეანის წყალია, 2%-ზე ნაკლები- მტკნარი წყალი (35,8 მლნ. კუბ. კმ), ხოლო გამოყენებისთვის ხელმისაწვდომია მხოლოდ 0,3%. მოსახლეობის ერთ სულზე გაანგარიშებით, საქართველო სასმელი წყლის მარაგების მიხედვით მსოფლიოს ერთ-ერთი უმდიდრესი ქვეყანაა.

ქვეყნის ეკონომიკური პოტენციალის ათვისება ინდუსტრიალიზაციისა და ეფექტიანი დასაქმების მნიშვნელოვანი გზაა. შესაძლებელია სათანადო სტიმულირებით მივალნოთ, რომ ევროკავშირის, ჩინეთის და აშშ-ს ბევრმა მაღალტექნოლოგიურმა საწარმომ საქართველოში გადმოიტანოს თავიანთი წარმოება. ეს ქვეყანაში უკვე ხორციელდება. აღსანიშნავია, რომ ჩინეთის მხარის მონაწილეობით და საქართველოს სახელმწიფოს ხელშეწყობით საქართველოს ერთ-ერთ რეგიონში (ტყიბულში) მალე მაღალი ხარისხის ქურთუკების საწარმო გაიხსნება, სადაც ცნობილ ბრენდების ქურთუკები იწარმოება. აქ 300-მდე მაღალი ანაზღაურების მქონე-მუშა დასაქმდება. ისინი წინასწარ ტრენინგებს გაივლიან. დაინერგება ულტრათანამედროვე ტექნოლოგიები.

ამ ეტაპზე მნიშვნელოვანია ექსპორტის ნახალისება, განსაკუთრებით ევროკავშირის ბაზარზე, ინვესტიციების ნახალისება, დიდი ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელება, სატრანსპორტო, განსაკუთრებით საზღვაო კავშირების განმტკიცება და გაზრდა. მნიშვნელოვანია, რომ ევროკავშირის ტრანსევროპული სატრანსპორტო ქსელის (TEN-T) გეგმით საქართველოში იგეგმება 18 პრიორიტეტული პროექტის დაფინანსება, ჯამურად 3.4 მილიარდი ევროს მოცულობის თანხით. ინვესტიციები მოხმარდება გზების, რკინიგზების, პორტებისა და სხვა ლოგისტიკური ცენტრების მშენებლობასა და რეაბილიტაციას.

მსოფლიოში სოფლის მეურნეობაში გამოიყენება ხმელეთის დაახლოებით 40%, მ.შ. 11% შეადგენს სახნავი მიწა, 1,1% უკავია მრავალწლიან კულტურებს, 26% საძოვრებს.

მოსახლეობის ერთ სულზე მოდის დაახლოებით 0,23 ჰა სახნავი მიწა. საქართველო მცირემიწიანი ქვეყანაა. მას დიდი და მდიდარი ტრადიციების მქონე სოფლის მეურნეობა აქვს. ქვეყანა წარმოადგენს ხორბლისა და ვაზის ერთ-ერთ სამშობლოსა და აკვანს.

დღესდღეობით გამოკვეთა საქართველოს ეკონომიკის ის პრიორიტეტული დარგები, რომლებიც განსაზღვრავენ როგორც სოფლის მეურნეობის, ისე მთელი ქვეყნის პოტენციალს: მევენახეობა და ღვინის მრეწველობა, მეხილეობა და საკონსერვო მრეწველობა, მეჩაიეობა და ჩაის მრეწველობა, მეციტრუსეობა და ციტრუსების პროდუქციის გადამამუშავებელი მრეწველობა, მემარცვლეობა, მეხაჭაპეობა, მეკარტოფილეობა, მეცხოველეობა, ტექნიკური და საკვები კულტურების პროდუქციის წარმოება.

ეკონომიკური ზრდის და უმუშევრობის დაძლევის მნიშვნელოვანი გზაა კომპანიების საქმიანობაში სახელმწიფოს ჩაურევლობა, ფულად რესურსებზე საყოველთაო ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, საგადასახადო სისტემის ლიბერალიზაცია.

როგორი გადასახადები გვაქვს საქართველოში? თუ შევადარებთ მსოფლიოში არსებულ გადასახადებს შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში გვაქვს მოგების და დღგ-ს საშუალო ზომის გადასახადები, აქციზი-მცირე რაოდენობის პროდუქციაზე. ასევე გვაქვს ქონების და საკმაოდ ლიბერალური საბაჟო გადასახადები. მაგრამ, საქართველო გლობალური კონკურენტუნარიანობის ინდექსში 66-ე ადგილზეა, ქვეყანას აქვს მცირე და ღარიბი ეკონომიკა, საფრთხეები რეგიონში არსებული სირთულეების გამო, ბიზნესის სფეროში განათლების და გამოცდილების სიმწირე, კვალიფიკაციის, ხარისხის პრობლემები.

ქვეყანაში, დასაქმების თვალსაზრისით, დადებითი მხარეებიდან აღსანიშნავია: ბიზნესის სიადგი-

ლე, ნაკლები გადასახადები, სოციალური დახმარების სისტემის სიმარტივე, ნაკლები რეგულაციები, საერთაშორისო შეთანხმებებთან, განსაკუთრებით ევროკავშირის, ჰარმონიზება, კარგი პარტნიორები, კარგი ბუნებრივ-კლიმატური პირობები და ხელსაყრელი გეოეკონომიკური გარემო.

უარყოფითი მხარეებიდან აღსანიშნავია: მცირე ბაზარი, ღარიბი მოსახლეობა და მეზობლები, უსაფრთხოების პრობლემები, რეგიონული პრობლემები, მდიდარი ქვეყნების სიმორე, გამოუცდელი შრომის უხარისხობა, ბოლომდე ჩამოუყალიბებელი ფორმალური და არაფორმალური ინსტიტუტები.

ამ ეტაპზე შემაფერხებელი გარემოებების დასაძლევად საჭიროა სწრაფი საგადასახადო რეფორმების გატარება, კერძოდ: მოგების გადასახადის მნიშვნელოვანი შემცირება; საშემოსავლო გადასახადის შემცირება; დღგ-ს შემცირება; საშემოსავლო გადასახადის სამართლიანი გადანაწილება ცენტრისა და ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულებს შორის.

მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების ანალიზი საშუალებას იძლევა მთლიანობაში განვსაზღვროთ ქვეყნის ეკონომიკური ზრდისა და განვითარების შედეგები. თუმცა იმისათვის, რომ დავადგინოთ რა გამოწვევების წინაშე დგას ქვეყნის ეკონომიკა მთლიანად და მისი მენარმე სუბიექტები, ასევე მნიშვნელოვანია გავანალიზოთ ეკონომიკის მონაცემები გლობალური რეიტინგების მიხედვით, რომელიც ეყრდნობა შემდეგი საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ინსტიტუტების ანგარიშებს და შეფასებებს (იხ. ცხრილი 1. **წყარო:** საქართველოს ეროვნული ბანკი).

სისტემური რეფორმების წარმატებულმა და ეფექტიანად განხორციელებამ საქართველოს პოზიციებს მნიშვნელოვნად გააუმჯობესა, რაც აისახა ავტორიტეტულ საერთაშორისო რეიტინგებში

ცხრილი 1
საქართველოს მაჩვენებლები ძირითად საერთაშორისო რეიტინგების მიხედვით

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
S&P	BB-	BB-	BB-	BB-	BB-	BB-	BB-
FITCH	BB-	BB-	BB-	BB-	BB-	BB-	BB-
MOODY'S	Ba3	Ba3	Ba3	Ba3	Ba3	Ba2	Ba2
SCOPE							BB
ადამიანის განვითარების ინდექსი (რეიტინგი/ქვეყანა)	0.750 (81/187)	0.757 (79/187)	0.765 (76/188)	0.771 (70/188)	0.776 (71/189)	0.780 (70/189)	
გლობალური კონკურენტუნარიანობის ინდექსი, რეიტინგი (ადგილი/ქვეყანა)	4.07 (77/144)	4.15 (72/148)	4.22 (69/144)	4.22 (66/140)	4.32 (59/138)	4.28 (67/137)	
ბიზნესის კეთება (რეიტინგი/ქვეყანა)	9/185	8/189	15/189	24/189	16/190	9/190	

ცხრილი 2: საქართველო ბიზნესის კეთების სიმარტივის რეიტინგში, 2006-2019 წლები

საანგარიშო პერიოდი	DB 2006	DB 2007	DB 2008	DB 2009	DB 2010	DB 2011	DB 2012	DB 2013	DB 2014	DB 2015	DB 2016	DB 2017	DB 2018	DB 2019
წელი	2005	2006	2007	2008	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
რეიტინგებში ადგილი	112	37	21	16	13	17	12	9	14	24	23	16	9	6

ცხრილი 3: საქართველო ბიზნესის კეთების სიმარტივის რეიტინგების შედარება, 2018-2019 წლები

	DB 2019 რეიტინგი	DB 2019 ქულა	DB 2018 ქულა	ქულის % ცვლილება
საერთო (Overall)	6	83.28	82.8	0.48
ბიზნესის დაწყების სიმარტივე	2	99.34	97.84	1.50
სამშენებლო ნებართვის აღება	27	77.61	77.57	0.04
ელექტროენერგიის ხელმისაწვდომობა	39	84.38	84.32	0.06
ქონების რეგისტრაცია	4	92.86	92.85	0.01
კრედიტის აღება	12	85	85	..
მცირე წილის მფლობელ ინვესტორთა დაცვა	2	81.67	81.67	..
გადასახადების გადახდა და მათი მოცულობა	16	89.03	87.14	1.89
საგარეო ვაჭრობის სიმარტივე	43	90.03	90.03	..
კონტრაქტის პირობების აღსრულება	8	76.9	75.97	0.93
გადახდისუნარიანობის აღდგენა	60	56.03	55.59	0.44

(იხ. ცხრილი 2 წყარო: მსოფლიო ბანკი, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო).

2019 წელს საქართველო ბიზნესის კეთების სიმარტივის რეიტინგის მიხედვით, 190 ქვეყანას შორის ქვეყნების დაშორებით საუკეთესო მაჩვენებლიდან (DTF) – 83.28 ქულა (0.48 პუნქტიანი გაუმჯობესება) მე-6 ადგილი დაიკავა. აღნიშნული საქართველოში განხორციელებული ინსტიტუციური რეფორმების შედეგია (იხ. ცხრილი 3. წყარო: მსოფლიო ბანკი).

წინა წელთან შედარებით, 2019 წელს საქართველოს სარეიტინგო მდგომარეობა 10 ინდიკატორიდან შემდეგ 4 ინდიკატორში გაუმჯობესდა: ბიზნესის დაწყება - მე-2 ადგილი; მშენებლობის ნებართვა - 27-ე ადგილი; გადასახადების გადახდა - მე-16 ადგილი; ვაჭრობა საზღვრებს მიღმა - 43-ე ადგილი; წინა წელთან შედარებით, 2019 წელს საქართველოს სარეიტინგო ქულა (DTF) 10 ინდიკატორიდან შემდეგ 7 ინდიკატორში გაუმჯობესდა: ბიზნესის დაწყება - 99.34 ქულა; მშენებლობის ნებართვა - 77.61 ქულა; ელექტროენერგიის მიერთება - 84.38 ქულა; ქონების რეგისტრაცია - 92.86 ქულა; გადასახადების გადახდა - 89.03 ქულა; კონტრაქტის აღსრულება - 76.90 ქულა; გადახდისუნარიანობა - 56.03 ქულა.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მსოფლიოს

ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსი. 2018 წლის მიხედვით საქართველოს პოზიციები ინდიკატორების შემდეგი სახით იყო წარმოდგენილი: მთავრობის ზომა - 35-ე ადგილი 7.53 ქულა; სამართლებრივი სტრუქტურა და საკუთრების უფლების დაცვა - 35-ე ადგილი 6.31 ქულა; მყარი ვალუტა - 63-ე ადგილი 9.22 ქულა; საერთაშორისო ვაჭრობის თავისუფლება - მე-7 ადგილი 8.56 ქულა; რეგულაციები - მე-8 ადგილი 8.49 ქულა.

საქართველოს რეიტინგი ეკონომიკური თავისუფლების ინდექსი 2019 წელს 180 ქვეყანას შორის მე-16 პოზიციაზე აღმოჩნდა 75.9 ქულით. 2019 წელს საქართველოში წინა წელთან შედარებით ევროპის რეგიონში პოზიცია 1 ადგილით გაიმჯობესა და მე-8 ადგილი დაიკავა. რეგიონში 44 ქვეყანას შორის საქართველოს საშუალო ქულა (75.9) 7.3 ქულით აღემატება ევროპის რეგიონის საშუალო ქულას (68.6), მსოფლიოს საშუალო ქულას (60.8) კი - 15.1 ქულით.

გლობალური კონკურენტუნარიანობის ინდექსის (GCI) განსაზღვრავს მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმი. აღნიშნული ინდექსი ზომავს მაკროეკონომიკური გარემოს ხარისხს, ქვეყნის საჯარო ინსტიტუტების მდგომარეობას და ტექნოლოგიური მზაობის დონეს. ინდექსი ეყრდნობა საჯაროდ ხელმისაწვდომ (სტატისტიკურ) მონაცემებსა (WB, IMF, etc.) და მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის აღმას-

რულებელ პირთა მიერ ჩატარებული კვლევების შედეგებს, რომელიც ხორციელდება პარტნიორი ინსტიტუტების ხელშეწყობით (სამეცნიერო ინსტიტუტები და ბიზნეს-ორგანიზაციები). ანგარიში (GCI) მოიცავს იმ ფაქტორების ანალიზს, რომლებიც მნიშვნელოვანია ქვეყანაში ბიზნეს-კლიმატის შექმნის, მწარმოებლურობისა და კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად; იგი გამოკვეთავს ქვეყნის ძლიერ და სუსტ მხარეებს, ახდენს პრიორიტეტების იდენტიფიცირებას პოლიტიკური რეფორმების განხორციელების ხელშეწყობისათვის. აღნიშნული ინდექსის მიხედვით, 2018 წელს საქართველო 66-ე პოზიციას იკავებდა, რომლის სარეიტინგო მაჩვენებელი - 60,9 ქულით განისაზღვრა.

მართალია, გლობალური კონკურენტუნარიანობის ინდექსი (GCI) უმეტესად დადებით ტენდენციას ავლენს გაუმჯობესების მიმართულებით, თუმცა საქართველოს სარეიტინგო ქულა შემცირდა ისეთი ინდიკატორების მიხედვით, როგორიცაა: ინფრასტრუქტურა - შემცირდა 0.1 პროცენტული პუნქტით; მაკროეკონომიკური სტაბილურობა - შემცირდა 0.4 პროცენტული პუნქტით; შრომის ბაზარი - შემცირდა 0.3 პუნქტით; ფინანსური სისტემა - შემცირდა 1.4 პროცენტული პუნქტით.

2018 წელს კორუფციის აღქმის ინდექსის მიხედვით საქართველო 58 ქულით 180 ქვეყანას შორის 41-ე პოზიციას იკავებს. აღნიშნული ინდექსი ზომავს კორუფციის აღქმის ინდექსს, რომელიც მოიცავს კორუფციის საერთო მოცულობას (სიხშირე ან/და კორუფციული გარიგებების მოცულობა) როგორც პოლიტიკურ, ისე საზოგადოებრივ სექტორში და ახდენს ქვეყნების რანჟირებას კორუფციის აღქმის მიხედვით. აღნიშნული რეიტინგი ახდენს ქვეყნების ერთმანეთთან შედარებას. ქულები მიუთითებს კორუფციის აღქმის დონეს საჯარო სექტორში; კორუფციის აღქმის ინდექსი მოიცავს 13 დამოუკიდებელ კვლევას.

დასკვნა

საერთაშორისო რეიტინგების მიხედვით განხორციელებული კვლევები საშუალებას იძლევა შეფასდეს ცალკეული ქვეყნის მიხედვით მიღწეული დადებითი შედეგები და დადგინდეს ის სფეროები, რომლებშიც იგი გამოწვევების წინაშე დგას. საქართველოს საერთაშორისო რეიტინგების ანალიზმა გვიჩვენა, რომ ქვეყანის ეკონომიკური ზრდის თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია გაუმჯობესდეს ინფრასტრუქტურა, მაკროეკონომიკური სტაბილურობა, შრომის ბაზარის დინამიკა, ფინანსური სისტემის მდგრადობა და სხვ.

საქართველოს ეკონომიკური ზრდის ტემპების დასაჩქარებლად მნიშვნელოვანი რეზერვები აქვს. მათგან აღსანიშნავია ქვეყნის ჰიდროენერგეტიკული პოტენციალი, აუთვისებელი მიწები, კოოპერირება, ინდუსტრიალიზაცია, მოდერნიზაცია. საქართველოს ეკონომიკის ზრდის დაჩქარების მიზნით

მნიშვნელოვანია ისეთი სექტორების როლი, როგორიცაა: ჰიდროენერგეტიკა, სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა, სოფლის მეურნეობა, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობა, ტურიზმი, ფინანსური სექტორი. დიდ შესაძლებლობებს იძლევა ქვეყნის ხელსაყრელი გეოეკონომიკური მდებარეობა, დემოკრატიულ, ევროატლანტიკურ ღირებულებებზე მტკიცე ორიენტირება და სხვა მრავალი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს ეკონომიკური ტენდენციები. ეკონომიკური პოლიტიკისა და სამართლებრივი საკითხების ქართულ-ევროპული საკონსულტაციო ცენტრი. თბ., ოქტომბერი 2008.
2. ცაავა გ., სიჭინავა ა. კორპორატიული ფინანსები. თბ., 2018.
3. სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების მდგრადი ენერგეტიკის პოლიტიკა: განვითარების შესაძლებლობები და არჩევანი ძირითადი ავტორი: პეტრაოპიცი, DIW Econ თანაავტორები: არტემ ხარაზიანი, სომხეთი ასტლინე პასოიანი, სომხეთი მურმან მარგველაშვილი, საქართველო მუსლუმ გურბანოვი, აზერბაიჯანი თბილისი, 2015
4. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია 2020. [file:///C:/Users/comp/Downloads/Strategy24%2012%2013%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/comp/Downloads/Strategy24%2012%2013%20(2).pdf)
5. გაეროს 2030 წლის მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელების შესახებ (ღია მმართველობის პარტნიორობის გზამკვლევის სპეციალური გამოშვება). <https://idfi.ge/public/upload/Meri/OGP-Geo.PDF>
6. 2018 წლის ეკონომიკური შედეგები და 2019 წლის პერსპექტივები. "ინტერპრესნიუსი" თსუ-ს პროფესორ ლადო პაპავასა და საბუნებისმეტყველო აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტს ალექსანდრე თვალჭრელიძეს ესაუბრა. <https://www.interpressnews.ge/ka/article/527231-2018-clis-ekonomikuri-shedegebi-da-2019-clis-perspektivebi/>
7. ნათია თურნავა, ინტერვიუ: „რასაც ჩავთვლი საჭიროდ, აუცილებლად მოგახსენებთ“. <https://imedinews.ge/ge/interview/266/rasats-chavtvli-sachirod-autsileblad-mogakhshenebt>
8. ეკა გეგეშიძე, მთლიანი შიდა პროდუქტი და ეკონომიკური ზრდა. სადისერტაციო ნაშრომი. თბილისი 2010. http://press.tsu.ge/data/image_db_innova/Disertaciebi_economics/eka_gegeshidze.pdf
9. ივანე ჩხაიძე, კაპიტალიზაცია - საქართველოს ეკონომიკური ზრდის პრობლემა და მისი დაძლევის გზები, სადისერტაციო ნაშრომი. თბილისი 2015. <http://dl.sangu.edu.ge/pdf/dissertacia/ivanechxaiedze.pdf>
10. ვეშაპიძე შ., ყარალაშვილი შ. ესტონური ეკონომიკური მოდელის შემოღების საფრთხეები საქართველოში. ჟურნ.: „ბიზნეს-ინჟინერინგი“, N3, 2017.